

Adalékok Málta földrajzához¹

PAP NORBERT²

A szigetecsoport (angolul: Maltese Islands) három lakott szigetből és két lakatlan sziklából áll. Szicíliától D-re 96 km, Líbiától É-ra 320 km távolságra fekszik. A szigetek, amelyek mintegy 47 km hosszúságban terülnek el ÉNy–DK-i irányban, magukba foglalják a központi szigetet, Máltát (246 km²), Gozót (67,3 km²) és Cominót (2,6 km²), valamint a két lakatlan szigetet Cominót és Filflát (1. ábra). A mini állam egész területe mindössze 316 km², lakóinak száma 345 418 fő. A szigetország Európa legmagasabb népsűrűségével (1152 fő/km²)³ büszkélkedhet. Fővárosa a legnagyobb sziget K-i részén elhelyezkedő Valletta (1994-ben 9200 lakos).

1. ábra. A máltai szigetecsoport
The Maltese Islands

A szigetecsoport természeti viszonyairól el kell mondanunk, hogy litológiai szempontból DK-nek megdőlt harmadidőszaki globigerinás mészkő rétegekből épült föl, amelyekre nagy területeken – összefüggő formában a Ny-i részeken – egy ellenálló korallmészkő fedőréteg került. Legfontosabb morfológiai eleme egy K–Ny irányú vetődés, amely a szigetet kettéosztja, egy alacsonyabb É-i harmadra, és egy 120 m-rel magasabb D-i részre. Közülük a Ny-i, korallmészkővel fedett rész a magasabb, amely 253 m tszf-i magasságra emelkedik ki környezetéből. A K-i részen, ahol egy ilyen ellenálló fedőréteg nem biztosított védelmet, az alsó puhább globigerinás mészkőösszlet erodált, egy alacsonyabb, lágyabb tájképet eredményezett. Ezen a partszakaszon

¹ A tanulmány „A mediterrán térség európai integrálódásának földrajzi aspektusai” c. OTKA téma (F 026650) keretében készült.

² PhD hallgató, Janus Pannonius Tudományegyetem, Általános Társadalomföldrajzi és Urbanisztikai Tanszék, 7644 Pécs, Ifjúság u. 6.

³ Az adatok az 1996-os kiadású ENSZ Statisztikai Évkönyvből származnak.

jöhettek létre azok az öblök – köztük a tágas, kettős Vallettai-öböl (vagy inkább öblök) –, amelyekben a kikötőket ki lehetett alakítani.

A magasabb, Ny-i plató korallmészköve magában foglal egy viszonylag vékony réteg kék agyagot, amely forrásokat bocsát ki és így létfontosságú a sziget lakói számára, minthogy egyéb helyeken a mészkö minden vizet elnyel.

Az csapadék 300–600 mm között váltakozik évente, a sokéves átlag 430 mm. Előfordulnak nagyon aszályos évek is. Az évi csapadék 90%-a a mediterrán éghajlatnak megfelelően ősszel és télen hullik. A januári középhőmérséklet 11 °C. A nyár nagyon meleg és erős az evaporáció. A legforróbb hónap az augusztus (29 °C-os átlaghőmérséklettel). Az uralkodó szélirány az ÉNy-i.

A szigetsoport természetes növénytakarója xerophyil (szárazságtűrő) fajokból áll. A legerterjedtebb faja a szentjánoskenyér-fa. A terra rossa talajok általában vékonyak és kövesek, jobbára a sziget K-i felén foltokban található. Gondosan művelik, szárazon rakott falakkal védik őket az erózió ellen, általában teraszos kiképzéssel. A talaj jó részét Szicíliából szállították ide (BECKINSALE, M.–BECKINSALE, L. 1975). *A szigetek természeti erőforrásokban szegényesek, így kedvezőtlen feltételeket biztosítanak mezőgazdasági és ipari tevékenységre.*

A szigetek gazdasági élete

Málta gazdasága hosszú időn át a britek által kialakított haditengerészeti támaszpont kiszolgálására épült. A támaszpont megszüntetése (1979) és a katonai kapcsolatok teljes felszámolása után az ország gazdasági életében struktúraátalakítási gondok léptek fel. Az egyik kitérés pont e téren az idegenforgalom fejlesztése volt, ezenkívül munkaigényes könnyűipari üzemek (pl. textilipar) telepítésével igyekeztek a foglalkoztatási gondokon segíteni. Korábban jelentős méreteket öltött a kivándorlás (pl. az 1950 és 1970 közötti időszakban 100 000 fő hagyta el a szigeteket). Mára a helyzet megváltozott, sokan visszatelepültek, bár még évről-évre vannak olyanok, akik más hazát indulnak keresni (1. táblázat).

1. táblázat. A máltai gazdaság néhány fontos mutatója, 1992

Mutató	Érték
Gazdaságilag aktív népesség száma, fő	127 000
Munkanélküliségi ráta, %	3,6
Inflációs ráta, %	4
Az export éves értéke, millió USD	1490
Az import éves értéke, millió USD	2280
Külkereskedelmi mérleg, millió USD	-790
Turizusból származó bevételek, millió USD	511
A GDP éves növekedés, %	5
1 lakosra jutó GDP értéke, USD/fő	6640

Forrás: EUROSTAT, 1996

A szigetek mezőgazdasága a halászattal együtt csupán a lakosság 3% -át foglalkoztatja, és ez az arány egyre csökken (2. táblázat). A művelés alatt álló terület mintegy 12 000 ha, a már említett terra rossa talajon, a művelt területnek mindössze 6%-a öntözött. Málta mezőgazdasága a mediterrán területeken megszokott képet mutatja: olívat, szőlőt, búzát, zöldséget és déli gyümölcsöket termesztenek. A szigetlakók hagyományos tápláléka a burgonya. A halászatnak, továbbá az aszályos időjárás, valamint a talajerózió miatt a

mezőgazdaságnak az élelmiszerszükségletek kielégítéséhez való hozzájárulása alacsony (kb. három hónapra elegendő évente), emiatt az ország jelentős élelmiszerimportra szorul. Primőr zöldséget, virágot, bort viszont Málta ma is exportál. Az állattenyésztés helyi jelentőségű, a szigetlakók főként szarvasmarhát, kecskét, disznót, birkát és baromfit tartanak, többnyire a brit szigetekről származó fajtákat.

2. táblázat. A foglalkoztatás és a GDP-hez való hozzájárulás szerkezete, 1992

Ágazat	Foglalkoztatás	%
Mezőgazdaság	3	3
Ipar	24	27
Építőipar	4	4
Szolgáltatás	69	66
Összesen:	100	100

Forrás: EUROSTAT, 1996

Ipara eredetileg a hajójavító műhelyekből és könnyűipari üzemekből állt. Jelenleg egy sajátos dichotómia alakult ki Máltán az ipari szektorban: a mintegy 2300 ipari vállalat túlnyomó többsége néhány embert foglalkoztató kisüzem, műhely. 75%-uk öt főnél kevesebbel dolgozik, 61 vállalat foglalkoztat 100 embernél többet, és mindössze 12 cég esetében haladja meg az alkalmazottak száma a 300 főt. Ezt a néhány nagyobb vállalatot kiemelkedő produktivitás, exportorientáció, magas minőségi kritériumok jellemzik. Profiljukban dominálnak az elektronikai termékek, alkatrészek. Ez a vállalatcsoport adja a máltai export 40%-át. A fentiekben túl a bőrfeldolgozás, ruhakészítés, hajóépítés és -javítás (utóbbi két, állami tulajdonban lévő cég végzi) is jellemző tevékenysége az üzemeknek.

A másik vélet a már említett kisvállalati csoport. Ezek a kis cégek különböző hagyományos ipari tevékenységet végeznek (faipar, élelmiszeripar, építőipar stb.). Az állami gazdaságpolitika védi ezeket a vállalkozásokat a külföldi versenytől. Málta esetleges Európai Unióhoz való csatlakozásával ezek az ágazatok, és a hozzájuk tartozó kis cégeknél dolgozók súlyos helyzetbe kerülhetnek, mivel számolniuk kell jelentős hányaduk munkanélkülivé válásával.

A máltai ipar egyik sajátos feladata a szigetek vízzel – elsősorban ivóvízzel – való ellátása. Amint már említettük, eredetileg a Ny-i plató forrásai és mély kutak biztosították az ivóvíz szükségletet. A fogyasztás növekedésével felmerült a tengervíz sóatlanításának gondolata, ezért 1967-ben üzembe állítottak egy tengervíz-sóatlanító üzemet. Itt az akkor még olcsó kőolaj szolgáltatta az energiaforrást az ivóvíz előállításához. Az 1974-es olajár robbanás után a víznyérésnek ez a módja igen megdrágult, ezért más megoldások után kellett nézni. A Líbiával kötött megállapodásnak köszönhetően a máltaiaknak ekkor sikerült olcsó olajhoz jutni, így az üzemet továbbra is működtették. Ezzel egyidőben megindultak a víz utáni kutatások, amelynek során 1971 és 1978 között 81 új kutat fúrtak a líbiaiak által átadott technológiával. Gozón bőséges vízkészlet volt, amelynek a főszi- getre juttatására tenger alatti csővezetékét fektették le. Időközben megnövekedtek az öntözési igények is, ezért 1984-ben víztisztító üzemet építettek fel Valletta mellett, amely öntözési minőségűre tisztította a város szennyvizét.

Az 1980-as évekre új helyzet alakult ki. A tengervíz hagyományos technológiával való sóatlanításának jelentősége a második olajárrobbanás után erősen lecsökkent. Az USA-ból származó ún. RO módszerrel (Reverse Osmosis) nyert vízzel pótolták az így

kiesett vízmennyiséget sőt még növelni is tudták a víztermelést. Az 1980-as évek közepére már a teljes fogyasztás 1/4 részét így állították elő. Az életszínvonal növekedésével, a turisztikai szektor erősödésével jelentősen megnőtt – és ma is tovább nő – Máltán az egy főre jutó vízfogyasztás, amelynek volumene az 1976-os 180 l-ről 1986-ra 249 l-re emelkedett (TRICKER, A. S. 1989).

A turizmus a tengerpart adottságaira, a napsütésre és a történelmi látnivalókra alapozódva jelentős fejlődésnek indulhatott, amely ágazat számára a klimatikus adottságok télen is kedvezőek. A nagyszámú egzotikus műemlék (megalitikus építmények, erődítmények, múzeumok, a sajátos máltai kultúra) különleges vonzerőt kölcsönöz a szigeteknek, így az ország idegenforgalma folyamatosan nő. Míg 1959-ben alig 25 hotel volt Máltán, addig napjainkban mintegy 150 szállodakomplexum várja a vendégeket. Az eredetileg 500 fő foglalkoztatását biztosító idegenforgalmi munkahelyek száma mára 5000-re bővült, nem beszélve a turizmus multiplikátor hatásáról, amelynek révén számos további munkahely teremtődött, elsősorban a vendéglátó szektorban. A turizmus éves bevétele az 1990-es évek közepén meghaladta a félmilliárd USD-t. A növekedés alapja a „csomagutárak” és a bérelt repülőgépjáratok (charterek) tömeges megjelenése volt az 1960-as években. Az 1980-as évek közepéig a évente 700–800 ezer turista érkezett a szigetekre, főként Nagy-Britanniából. Azóta számuk némileg csökkent, de még ma is az Egyesült Királyságból érkezők vannak abszolút többségben. Ez a jelenség a máltai idegenforgalmi szektor – és egyben a sziget gazdaságának – egyik gyenge pontja, mivel így a szigetország turizmusból származó bevételeinek volumene nagymértékben függ a brit turisták utazási hajlandóságától (CASARI, M. – PEDRINI, L. 1994).

Napjainkban a szigetek külkereskedelmének mintegy 3/4 része az Európai Unióhoz tartozó államokkal folyik. Kitüntetett szerepet játszik közöttük Olaszország, amely önmagában 30%-kal részesedik Málta exportjából. További fontos partnerek még Nagy-Britannia és Németország, az EU-n kívüliek közül pedig a közeli Líbia. A fő exportárúk a már említett elektronikai és textilipari termékek (főleg kész ruhák), továbbá néhány mezőgazdasági cikk (bor, primőr, virág). Az importált termékeken belül főként az energiahordozók, az élelmiszer és különböző gépipari termékek dominálnak. Málta gazdasága ily módon erősen függ mind a külkereskedelemtől, mind a turizmustól.

Málta szerepe a földközi-tengeri politikában

Az egész mediterrán térség politikai földrajzi viszonyait a történelmi idők kezdetétől meghatározta a tenger jelenléte. A tenger volt az a legfontosabb tényező, amely alapvető befolyást gyakorolt a szigetek életére és bár csökkenő mértékben, de gyakorol ma is a térség politikumára. A Mediterráneumban folyó geopolitikai vetélkedés sok évszázados történelme során mindenkor igen fontos cél volt a hatalmas stratégiai értékű Málta birtoklása (PAP N. 1997).

A szigetekken az igen előnytelen természeti feltételek ellenére már a neolitikumban megjelentek az első települések. A karthágóiak (punok) felismerve Málta kivételes stratégiai jelentőségét a Mediterráneum K-i és Ny-i medencéje közötti hajózásban és kereskedelemben, gyarmatokat hozak létre a szigetek területén. A rómaiak i.e. 218-ban foglalták el a szigetországot. Málta és Gozo ekkortól municípiumok, azaz viszonylagos önkormányzatisággal bíró települések voltak. A muzulmán hódítás i.sz. 870-ben érte el a szigeteket.

Az iszlám elterjesztésével a hódítók kudarcot vallottak, de nyelvüket, néhány szokásukat örökül hagyták a szigetlakókra, mint ahogy az itteni helynevek zöme is tőlük származik. A máltai nyelvet a később szintén itt megtelepedő olasz, görög és katalán csoportok együtt alakították önálló, sajátos nyelvvé, amelynek arab alapjai viszont megmaradtak.

A szigetek feletti uralmat a rövid normann közjáték után Aragónia szerezte meg. Ebben az időszakban telepítettek be mintegy 3000 embert az itáliai Abruzzók hegységéből Máltára. A hatás jelentős változást idézett elő a népesség etnikai sajátosságaiban. 1530-ban V. Károly az 1522-ben a törökök által elfoglalt Ródoszról elűzött kereszties lovagoknak (johannitáknak) adta a szigetcsoportot. A lovagok erődöt és tengerészeti bázist építettek ki az ún. Nagy Kikötő (Grand Harbour) partján. Ettől kezdve a D-i part kalózáinak fő ellenfeleivé váltak a hamarosan már csak „máltaiak”-nak nevezett lovagok. A magukkal hozott 4000 görög, akiket a későbbiekben még további betelepülő nációk is követtek, egyre jobban tarkították a sziget etnikai képét és általuk a máltai nyelv is tovább gazdagodott. A legnagyobb megpróbáltatást a szigetlakóknak II. Szulejmán 1565-ös hódítási kísérlete jelentette. Az öt hónapig tartó török ostrom sikertelenül végződött, ám a későbbi támadások megelőzése céljából kiépült a megerősített Valletta, a mai főváros. A johanniták (a feljegyzések szerint meglehetősen intoleráns) uralmának Bonaparte Napóleon vetett véget, aki 1798-as egyiptomi hadjárata idején lépett seregével Málta földjére. A szigeteken francia helyőrséget hagyott, amelyet azonban már 1800-ban felszámoltak.

A máltaiak néhány feltétel teljesülése után elfogadták a brit fennhatóságot (1814). Ezek közül legfontosabb a vallásszabadság biztosítása volt, mivel a szigetlakók római katolikusok voltak, míg az angolok protestánsok (anglikánok). A britek fokozatosan vezették be törvényhozásukat, igazságszolgáltatási rendszerüket és intézményeiket. Az integrálódást nagyban elősegítette, hogy a brit flotta jelenléte, majd a megnyíló Szezi-csatorna révén a kereskedelem és a hajózás megélénkülésével a szigeteken jelentős gazdasági fellendülés ment végbe.

Az I. világháború idején Málta fontos szerepet játszott mint flottatámaszpont, de erődítményei igazán nagy jelentőségre a II. világháború alatt tettek szert, amikor a máltaiaknak hároméves ostromot és számos légi bombázást kellett elszenvedniük. A szigetek Nagy-Britanniától 1947-ben nagyfokú autonómiát kaptak, majd 1964-ben független országgá váltak mint alkotmányos monarchia. 1974-ben kiáltották ki a köztársaságot. Málta kötődéseit részben mutatja, hogy az államnak két hivatalos nyelve van, a máltai és az angol. Az ország máig a Brit Nemzetközösség tagja. A kormányzó máltai Nemzeti Párt (kereszténydemokrata irányultságú szervezet) 1970-ben társulási egyezményt írt alá az Európai Közösség tagjaival.

A másik máltai politikai erő, a Munkapárt vezetői igyekeztek el nem kötelezett irányú külpolitikát folytatni, és jó kapcsolatokat építettek ki Líbiával, valamint néhány, kelet-európai, szovjet befolyási övezetbe tartozó országgal. A Máltán létesített NATO-támaszpontok miatt az ország szuverenitása viszont nem lehetett teljes, ezért bezárásukért a Máltai Munkapárt harcot indított, amely 1979-ben győzelemmel végződött. Ennek révén Valletta egyike lett azoknak a kikötőknek, ahol a szovjet földközi-tengeri flottakötélék kikötői szolgáltatásokat vehetett igénybe. Ezt követően Málta „jó szomszédsági” egyezményeket kötött két közeli állammal, Líbiával és Olaszországgal, és bekapcsolódott négy európai, EC-hez tartozó államot és a Maghreb Unió öt afrikai országát tömörítő gazdasági együttműködésbe.

A líbiai, ill. keleti orientáció felváltása nyugatira az 1987-es alkotmánymódosítással, a semlegesség kinyilvánításával jutott kifejezésre. A munkapárti vezetést ekkor a

Nemzeti Párt kormányzása váltotta fel. Az ország erőteljes lépéseket tett az európai integráció irányába és 1990-ben felvételét kérte az Európai Közösségbe. A felvételi kérelem egészében kedvező fogadtatásra talált, de az EU Bizottság kinyilvánított véleményében jelentős problémát jelentett Málta semlegessége, amely kétségessé tette a Maastrichti Szerződésben megfogalmazott védelmi együttműködésben való leendő részvételét. A semlegesség ellenére Málta résztvett a NATO Békapartneri Programjában egészen 1996 novemberéig, amikor a választásokon, bár csak kis különbséggel, de ismét a Máltai Munkapárt győzött. Az új kormány programjában az ország semlegességét hangsúlyozta és távolodni kezdett a nyugat-európai integrációs szervezetektől. Ennek nyomán Málta kiesett azon államok köréből, akikkel az Európai Unió ez évben (1998) megkezdte a csatlakozási tárgyalásokat.

A fentiekből látható, hogy a máltai identitás – éppen az arab gyökerek miatt – nem egyértelműen európai, ami megmutatkozik az arab szomszédokkal kialakított szoros kapcsolatokban és az európai integrációhoz fűződő ambivalens viszonyban is. Ugyanakkor az európai integrációval kialakult sajátos kapcsolata nem ennek, hanem Málta szomszédsági politikájában követett tradícióinak az eredménye.

Az apró szigetországot külgazdasági kapcsolatai egyértelműen az Európai Unióhoz fűzik, ám az ország méretéből és gazdasági korlátaiból adódóan Málta mozgástere szűk. Ugyanakkor Málta földrajzi, stratégiai helyzete miatt a térség biztonságpolitikájának fontos tényezője. Ezt az adottságot az a körülmény sem tudta kisebbiteni, hogy alkotmányukba iktatták a külföldi katonai bázisok létesítésének tilalmát. Geostratégiai helyzete, külpolitikai kapcsolatai és társadalmi-gazdasági viszonyai viszont hosszú távon is a mindenkori, a térségben domináns hatalommal való együttműködésre készítetik Máltát.

IRODALOM

- BECKINSALE, M. – BECKINSALE, R. 1975. Southern Europe. The Mediterranean and Alpine Lands. – Univ. of London Press Ltd. pp. 255–258.
- BRIGUGLIO, L. 1992. Tourism Multipliers in the Maltese Economy. – In.: JOHNSON, P.–THOMAS, B (ed): Perspectives on Tourism Policy. Mansell, London, pp. 69–86.
- CASARI, M.–PEDRINI, L. 1994. Geografia del turismo. – Hoepli, Milano, pp. 125–126.
- CHALIARD, G.–RAGEAU, J. P. 1989. Atlante politico del XX. secolo. – SE, Torino.
- CHALIARD, G.–RAGEAU, J. P. 1992. Strategic Atlas. A Comparative Geopolitics of the World's Powers. – Harper and Row, New York, 240 p.
- LOCKHART, D. G.–MASON, K. T. 1988. Malta: The 1985 Census. – In: Geography, pp. 261–265.
- PAP N. 1996. Geopolitikák és politikai földrajz a Földközi-tenger térségében. – Kézirat, JPTE, Pécs.
- PAP N. 1997. Dél-Európa politikai földrajza. – In: PAP N.–TÓTH J.: Európa politikai földrajza. JPTE TTK Általános Társadalomföldrajzi és Urbanisztikai Tanszék, Pécs, pp. 185–202.
- PROBÁLD F. 1994. Európa regionális földrajza. – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 497 p.
- TRICKER, A. S. 1989. New directions for water planning in Malta. – In: Geography, pp. 265–267.
- The International Geographic Encyclopedia and Atlas. – MacMillan Press Ltd. London, 1979. 449 p.
- The challenge of enlargement. Commission opinion on Malta's application for membership. – Bulletin of the European Communities, Supplement 4/93. 30 p.

by *N. Pap*

S u m m a r y

The study gives basic geographical information about Maltese Islands.

It contains demographic, political, geographical, historic etc. information. This small European state has a long history but its period of sovereignty is just three decades. Its relationship with European countries as well as African states is strong. There are remarkable issues about becoming a member of the EU.

Translated by the author

Amin, A. (ed.): Post-Fordism. A reader. (*A posztfordizmus. Válogatott szövegek gyűjteménye*) Blackwell Publishers Ltd. Oxford (UK), Cambridge (USA). 1994. 345 p.

A könyv rendkívüli népszerűségét és az iránta való nagy érdeklődést mutatja, hogy az 1994. évi első megjelenése óta minden évben újra kiadták. Már ez is adhat némi támpontot az olvasónak arra, hogy olyan munkát tart a kezében, amely mindenképp méltó a figyelmére. Az egyes írások elolvasása után pedig ez az előzetes benyomása határozottan igazolódik. Ugyanis Ash AMIN – aki egyúttal a kötet szerkesztője is – és neves szerzőtársai korunk egy igen izgalmas témájával, a posztfordizmussal foglalkoznak. Egyfelől a jelenlegi változásokat analizálják, másfelől a jövő lehetséges alternatíváit kísérlik meg felvázolni, s olyan kérdésekre keresik a választ, hogy lezárult-e már a Henry Fordról elnevezett tömegtermelés időszaka, és hogy az új információs technológiák átalakítják-e a Nyugat gazdaságát és létrehozzák-e a társadalmi, politikai és kulturális élet új formáit? A válaszokat a kapitalizmus kihívásokkal teli legújabb korának a természetéről folytatott heves és ellentmondásos vitákból szűrhetjük le, amelyek nemcsak kitűnő bevezetést nyújtanak annak lényegi megismeréséhez, hanem további gondolkodásra, elmélyülésre is serkentenek.

A több mint 30 oldalas szerkesztői „előszó”, amely a „Posztfordizmus: az átmenet modelljei, fantáziái és fantomjai” címet kapta, egyrészt nagyon alaposan előkészít az egyes fejezetek értelmezéséhez, másrészt nagyszerű áttekintést ad azokról, így ez a rész akár önmagában is megállja a helyét, s főleg azok számára ajánlott, akiket általánosságban foglalkoztat ez a problémakör, ill. időszakában szenvednek. Mivel a recenzió írásakor elsősorban a terjedelmi korlátok szabnak határt az értékelés részletességének, ezért e munka keretei között elsődlegesen a bevezető bemutatására helyeződik a hangsúly, amit a Newcastle-i Ash AMIN írt.

A nyugati társadalomtudományokban egyetértés kezd kibontakozni arról, hogy az 1970-es évek közepétől átalakulóban van a kapitalizmus. A modern, fejlett gazdaság és társadalom szerkezetében és szervezetében óriási változások zajlanak, amelyek mindinkább kiszélesednek és az élet minden területét egyre jobban áthatják. Úgy tűnik, hogy a kapitalizmus történeti fejlődésében egy kerestűtűhöz érkezett, amely olyan (pl. technológiai, piaci, társadalmi és intézményi) erőknak a felbukkanását jelzi, amelyek markánsan különböznek azoktól, amelyek a II. világháború utáni gazdaságot determinálták. Ezek az új tényezők óriási szerepet játszanak a tőkés társadalom új szakaszának a stabilizálásában, a reprodukálásában és az időbeli határvonalának a pontos megrajzolásában, amely már számos új nevet is kapott, hiszen maga az elnevezés könnyebb és gyorsabb mint a tartalmának vagy a kezdetének a definiálása, ami szintén vita tárgya. A kapitalizmus új korát, a „jövői” megkülönböztetésül a jelenlegitől, amit a „strukturális válság”, az „átalakulás” vagy az „átmenet” fogalmával jelölnek többnyire, a következő elnevezésekkel illetik: posztfordizmus, posztindusztriális, posztmodern, ötödik KONDRATYEV ciklus, posztkollektívizmus.